

Vergaderjaar 2014–2015

34 031

Wijziging van de Wet op het primair onderwijs en de Wet op de expertisecentra in verband met het regelen van de mogelijkheid een deel van het onderwijs te geven in de Engelse, Duitse of Franse taal

Nr. 6

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

Ontvangen 18 december 2014

I. ALGEMEEN

De leden van de VVD-fractie hebben met grote instemming kennisgenomen van het wetsvoorstel. Zij hechten grote waarde aan het vergroten van de arbeidsmarktkansen van leerlingen in de grensregio door het zo vroeg mogelijk leren van een vreemde taal. Zij zien aanleiding tot het stellen van enkele vragen.

De leden van de PvdA-fractie hebben met veel belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel, waarin de mogelijkheid wordt geregeld een deel van het onderwijs in de Engelse, Duitse of Franse taal te geven.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van het wetsvoorstel.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van het onderhavige wetsvoorstel waar zij zich in hoofdlijnen in kunnen vinden. Wel hebben deze leden nog enige vragen.

De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van het wetsvoorstel in verband met het regelen van de mogelijkheid een deel van het onderwijs te geven in de Engelse, Duitse of Franse taal. Zij hebben nog wel enkele vragen over het wetsvoorstel.

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben kennisgenomen van de wijziging van de Wet op primair onderwijs en de Wet op de expertisecentra in verband met het regelen van de mogelijkheid een deel van het onderwijs te geven in de Engelse, Duitse of Franse taal.

De leden van de SGP-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel. De genoemde leden hechten veel waarde aan goede beheersing van de Nederlandse taal. Zij zijn van mening dat minimumwaarborgen voor het gebruik van de Nederlandse taal belangrijk zijn, zodat de Nederlandse taal niet gaat lijden onder taalververving van vreemde talen.

Graag wil ik de leden van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap danken voor hun inbreng en voor de vragen die zij hebben gesteld. Op de gestelde vragen ga ik hieronder in. Daarbij wordt de indeling van het verslag als uitgangspunt genomen. Waar dat de beantwoording ten goede komt, zijn gelijklopende vragen samen genomen.

Bij de nota naar aanleiding van het verslag is een nota van wijziging gevoegd die technisch van aard is. Voor de achtergrond van deze wijziging verwijs ik u naar de toelichting bij de nota van wijziging zelf.

1. Inleiding en opbouw

De leden van de D66-fractie vragen de regering nader in te gaan op de beoogde inwerkingtreding van dit wetsvoorstel. Kunnen scholen met ingang van het schooljaar 2015–2016 onderwijstijd in het Engels, Duits of Frans aanbieden, zo vragen zij.

De beoogde datum van inwerkingtreding van dit wetsvoorstel is 1 augustus 2015. Scholen kunnen dan vanaf het schooljaar 2015–2016 maximaal 15% van de onderwijstijd in het Engels, Duits of Frans aanbieden.¹

2. Kern en doel

De leden van de VVD-fractie vragen hoeveel groter de kans op werk wordt wanneer een leerling ook in het buurland kan solliciteren vanwege de talenkennis van de leerling.

Er is geen berekening wat de toename van de kans op werk in onze buurlanden is als een leerling veel talenkennis heeft. De arbeidsmarkt in omringende landen zoals Duitsland en het Verenigd Koninkrijk bieden echter wel perspectief voor Nederlandse werkzoekenden. Momenteel zijn daar bijvoorbeeld meer banen beschikbaar dan in Nederland en zijn de werkloosheidscijfers er lager.² Een goede taalbeheersing draagt zeker bij aan de arbeidsmarktperspectieven van onze leerlingen. Taalvaardigheid is een van de barrières bij het zoeken en vinden van werk in buurlanden. Met name voor de oostelijke en zuidoostelijke provincies neemt het aantal beschikbare banen binnen één uur reistijd erg toe wanneer banen in onze buurlanden worden meegenomen.³

De leden van de CDA-fractie vragen wat de reden is dat voor het percentage van 15% is gekozen. Ook de leden van de D66-fractie vragen of de regering kan toelichten waarom de grens op maximaal 15% is gezet. De Onderwijsraad heeft het percentage van 15% gebaseerd op de hoeveelheid onderwijstijd die gemiddeld besteed wordt aan het leren van een vreemde taal.⁴ Dat heeft ertoe geleid dat er een proefproject 15% vroeg vreemdetalenonderwijs (vvto) is uitgevoerd van 2010 tot 2012. De

---

¹ Bij algemene maatregel van bestuur wordt het percentage van de onderwijstijd vastgesteld dat per schooljaar in de Engelse, Duitse of Franse taal kan worden gegeven. Voornemen is om dit in eerste instantie vast te stellen op maximaal 15% van de onderwijstijd per schooljaar. Dit percentage volgt uit het advies van de Onderwijsraad in 2008 en uit het proefproject 15% vroeg vreemdetalenonderwijs (vvto). (zie paragraaf 3 van de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel). In deze nota naar aanleiding van het verslag wordt deze voorgenomen 15% norm telkens aangehaald, maar deze wordt dus nog uitgewerkt in een algemene maatregel van bestuur.

² Eurostat, Unemployment statistics Augustus 2014 en Job vacancy statistics September 2014. Geraadpleegd via: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>.

³ Marlet, G., Woerkens, C. van, «Een begrensde markt» in: Marlet, G., Woerkens, C. van (red), *Atlas voor Gemeenten 2010*, Utrecht: april 2010.

⁴ Onderwijsraad, *Vreemde talen in het onderwijs*, Den Haag: juni 2008.

positieve ervaringen uit dit proefproject⁵ hebben geleid tot deze wetswijziging en de keuze voor dit percentage.

Wat als scholen meer onderwijstijd in een andere taal willen aanbieden? Graag ontvangen de voornoemde leden hier een toelichting op. Bij algemene maatregel van bestuur wordt het percentage van de onderwijstijd vastgesteld dat per schooljaar in de Engelse, Duitse of Franse taal kan worden gegeven. Daarvan mogen alleen de scholen die deelnemen aan de pilot tweetalig primair onderwijs afwijken. Zij mogen maximaal 50% van de onderwijstijd in het Engels, Duits of Frans aanbieden. Voor andere scholen is dit nog niet toegestaan, omdat eerst onderzocht wordt wat de effecten hiervan zijn en wat er binnen een school nodig is om een dergelijk programma te organiseren.

3. Achtergronden

De leden van de VVD-fractie constateren dat sommige scholen graag de mogelijkheid willen om op uitwisseling te gaan met scholen in de grensregio. Die ideeën variëren van excursies voor leerlingen, meeloopdagen, of zelfs uitwisselingsprogramma's voor docenten. Zijn er wettelijke belemmeringen voor deze initiatieven en zo ja, hoe nemen we deze weg? Ten aanzien van de uitwisselingsprogramma's voor docenten en hun stages in de grensregio vragen deze leden naar problemen met verzekeringen. Hoe kunnen scholen zich hierover informeren en is die informatie eenduidig, zo vragen zij.

Vanuit de Nederlandse wet- en regelgeving zijn deze belemmeringen er niet. Een school moet er wel te allen tijde zorg voor dragen dat er bevoegde docenten voor de klas staan. Waar sprake is van belemmeringen met regelgeving in andere landen, zal per geval worden bekeken of en hoe dat kan worden aangepakt.

Bij stages of uitwisselingsprogramma's krijgen docenten te maken met het nationale verzekeringsrecht van die landen. De Sociale Verzekeringsbank heeft informatie over werken en detacheren in het buitenland en heeft speciale bureaus voor mensen die (gaan) werken in Duitsland en België. Scholen en leraren kunnen daar informatie opvragen. Tevens kunnen docenten informatie over de dekking van hun eigen verzekeringen in het buitenland bij hun verzekeringsmaatschappij opvragen. De website www.wilweg.nl van Nuffic biedt daarnaast informatie voor studenten die tijdens hun studie een stage in het buitenland willen lopen.

De leden van de SP-fractie zijn benieuwd wat voor soort scholen hebben meegedaan aan de pilot, waarbij scholen tussen 2010 en 2012 maximaal 15% van de lestijd in het Engels, Duits of Frans mochten lesgeven. Betrof het hier ook scholen met relatief veel kinderen met een taalachterstand, niet-Nederlands sprekende kinderen, of kinderen met laagopgeleide ouders?

Er hebben 13 scholen deelgenomen aan dit project, verspreid over het land en met verschillende onderwijsvormen. Daar waren ook scholen bij met kinderen met een taalachterstand, niet-Nederlands sprekende kinderen, of kinderen van laagopgeleide ouders.

Ook vragen zij of de regering kan aangeven wat de resultaten zijn voor de niet-moedertaal, het Nederlands en andere talen op dit soort scholen. Is de regering in staat een vergelijking te maken met andere scholen met een andere schoolpopulatie?

---

⁵ 1. Rijksuniversiteit Groningen en Universiteit Utrecht, *Eindverslag Foreign Languages in Primary School Project*, Groningen, 2012. 2. Universiteit Utrecht, *Ervaringsrapport Proefproject 15% vvt*, Utrecht: 2012.

Uit het onderzoeksrapport bij het proefproject 15% vvto kwamen geen negatieve resultaten voor het Nederlands naar voren. De resultaten voor het Engels waren positief. De niet-Nederlandstaligen leken zelfs enigszins beter te scoren dan de Nederlandstalige leerlingen op Engelse woordenschat en grammatica. De effecten op een eventuele vreemde moedertaal zijn niet onderzocht.⁶

De leden van de SGP-fractie vragen waarom de regering ter onderbouwing van de stelling dat een vreemde taal het beste als voertaal geleerd kan worden enkel verwijst naar een onderzoek dat zich richt op het voortgezet onderwijs, terwijl het wetsvoorstel zich richt op het basisonderwijs. Deze leden hadden overvloediger onderbouwing verwacht, waarin bovendien rekening gehouden wordt met de specifieke doelgroep waar het wetsvoorstel op ziet.

Deze stelling is gebaseerd op de onderzoeken waarnaar in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel wordt verwezen, zoals het onderzoek bij het proefproject 15% vvto. Naast de genoemde onderzoeken blijkt ook uit de literatuurstudie die is uitgevoerd voor de pilot tweetalig primair onderwijs⁷ en een literatuurstudie van Herder en De Bot⁸ naar diverse wereldwijde onderzoeken waaruit blijkt dat het gebruik van een vreemde taal als voertaal in het onderwijs een van de meeste effectieve manieren is om een vreemde taal te leren. Nederlands onderzoek naar deze specifieke doelgroep is nog zeer beperkt, omdat het tot op heden enkel is toegestaan in het Nederlands of het Fries les te geven. Onderzoek in Friesland levert vergelijkbare effecten op, voor het Nederlands en het Fries.⁹

Ook vragen deze leden naar de effectiviteit van het vooralsnog aan te houden maximumpercentage van 15% van het onderwijs in een vreemde taal. Kan de regering ingaan op onderzoekers die aangegeven dat ten aanzien van jonge kinderen het gebruik van de vreemde taal als voertaal pas effectief is wanneer deze in grote delen van het onderwijs gebruikt wordt?

Het onderzoek bij het proefproject 15% vvto heeft aangetoond dat ook een onderwijsprogramma met een kleiner percentage onderwijsaanbod in een vreemde taal effectief is. De taal wordt op een natuurlijke manier aangeleerd, zonder dat er tijd verloren gaat voor andere vakken. Bovendien zijn er geen negatieve effecten op het Nederlands van de leerlingen waargenomen, als 15% van de onderwijstijd les wordt gegeven in het Engels of Duits. Leerlingen, ouders, leraren en schoolleiders zijn er enthousiast over.¹⁰ Uitkomsten van andere onderzoeken doen aan deze positieve effecten niets af. Binnen de pilot tweetalig primair onderwijs wordt onderzocht of in Nederland dezelfde positieve resultaten kunnen worden behaald met meer onderwijstijd in een vreemde voertaal als in andere landen.

⁶ Rijksuniversiteit Groningen en Universiteit Utrecht, *Eindverslag Foreign Languages in Primary School Project*, Groningen: 2012.

⁷ Rijksuniversiteit Groningen en Universiteit Utrecht, *Voorstudie pilot tweetalig primair onderwijs*, Groningen: 2014. Te raadplegen via: www.europeesplatform.nl/tpo.

⁸ Herder, A. & Bot, K. de, *Vroeg vreemdetalenonderwijs in internationaal perspectief. Literatuurstudie in opdracht van het Europees platform*, Groningen: 2005.

⁹ Dit betrof een onderzoek naar de effecten van drietalig onderwijs. In groep 1 tot en met 6 was de voertaalverdeling 50% Fries en 50% Nederlands. Vanaf groep 7 is de verdeling 40% Fries, 40% Nederlands en 20% Engels. Ook voor het Engels wordt hier een tendens waargenomen van betere effecten dan controle scholen, maar deze verschillen zijn niet significant.

Fryske Akademy, *Trijetalige Skoalle yn Fryslân. Onderzoek naar de opbrengsten van het drietalige onderwijsmodel in Fryslân*, Leeuwarden: 2008.

¹⁰ 1. Rijksuniversiteit Groningen en Universiteit Utrecht, *Eindverslag Foreign Languages in Primary School Project*, Groningen, 2012. 2. Universiteit Utrecht, *Ervaringsrapport Proefproject 15% vvto*, Utrecht, 2012.

3.1 Engels, Duits of Frans

De leden van de PvdA-fractie vragen hoe de kwaliteit van het onderwijs in het Engels, Duits of Frans gewaarborgd gaat worden. Deze vraag stellen de leden vanwege de huidige kwaliteit van het onderwijs in het Engels in groep zeven en acht. Dit onderwijs zou niet op alle scholen kwalitatief op orde zijn. Ook de leden van de CDA-fractie vragen op welke wijze geborgd wordt dat de les in het Engels, Frans of Duits ook kwalitatief goed is en het taalniveau van de docent voldoende.

Het onderliggende wetsvoorstel biedt scholen ruimte. Er worden geen nadere regels gesteld aan de kwaliteit van de lessen die in het Engels, Frans of Duits worden aangeboden. De kwaliteit van lessen in deze talen dient op dezelfde manier geborgd te worden als de kwaliteit van de lessen in de Nederlandse of Friese taal, zoals dat ook nu al gebeurt. De onderwijsinspectie ziet hierop toe bij alle scholen. De scholen dragen zelf de verantwoordelijkheid voor het aanbieden van goed onderwijs, door bevoegde en bekwame leerkrachten, die over de juiste (taal)vaardigheden beschikken om les in het Engels, Duits of Frans te geven. Wanneer nodig maken ze daarbij gebruik van (na)scholingsmogelijkheden.

Wat gaat de regering doen om het huidige onderwijs in vreemde talen in het primair onderwijs te verbeteren en wat gaat de regering doen om de kwaliteit bij de uitvoering van dit wetsvoorstel te waarborgen, zo vragen de genoemde leden.

In juli 2013 is het plan van aanpak Engels in het basisonderwijs aan de Tweede Kamer gezonden.¹¹ In dit plan van aanpak is een aantal knelpunten gesignaleerd en zijn stappen beschreven om die knelpunten aan te pakken en de kwaliteit van (vroeg) vreemdetalenonderwijs te verbeteren: het uitwerken van een beschrijving van wat een leraar moet weten en kunnen om Engels te geven, het verspreiden van goede voorbeelden en het aanbieden van opstartsubsidies voor vvto voor bijvoorbeeld de nascholing van hun leraren. Ook gaat de inspectie via periodieke peilingen de kwaliteit van het Engels monitoren. Voorheen voerde Cito dergelijke peilingen uit.¹² De voorlopige planning voor de eerstvolgende peiling voor het Engels is het schooljaar 2016–2017. Daarnaast heeft het onderwijsveld zelf verantwoordelijkheid genomen voor de kwaliteit van het onderwijs in vreemde talen. Een aantal opleidingen tot leraar basisonderwijs heeft een specialisatie voor vvto in zowel de initiële opleiding als nascholing en zij werken in een netwerk aan nadere kwaliteitsverbeteringen. Scholen die vvto aanbieden, hebben voorts de gelegenheid om een kwaliteitskeurmerk te behalen. Drie instellingen geven deze keurmerken af, waarin wordt getoetst of de school voldoet aan de door het veld ontwikkelde Landelijke Standaard vvto met daarin alle kwaliteitseisen voor een goede vvto-school.¹³ Afhankelijk van de uitkomsten van de brede dialoog over vernieuwing van het curriculum zal worden bekeken of en zo ja, welke aanvullende maatregelen nodig zijn.

De leden van de SP-fractie merken op dat aan de bekwaamheid van de leraren in het onderhavig wetsvoorstel weinig aandacht wordt besteed. Zijn de leraren in staat om het Engels als voertaal tijdens de lessen op voldoende niveau te hanteren? En hoe kan dit worden nagegaan? Scholen moeten er zorg voor dragen dat zij bevoegde en bekwame leerkrachten inzetten. Vergelijkbaar met tweetalig voortgezet onderwijs en de huidige mogelijkheden om onderwijs in het Nederlands en Fries aan te bieden, worden er wettelijk geen bijzondere bevoegdheden vastgelegd. Als scholen de stap maken naar het geven van een deel van hun

¹¹ *Kamerstukken II* 2012/13, 31 293, nr. 179.

¹² *Kamerstukken II* 2013/14, 31 293, nr. 188.

¹³ Te raadplegen via: <http://www.europeesplatform.nl/vvto/vvto-engels/>.

onderwijs in een andere taal, kan dat betekenen dat zij hun leraren daartoe moeten bijscholen of hun aannamebeleid daarop moeten aanpassen. Er zijn diverse goede (na)scholingsmogelijkheden voor leerkrachten. Scholen kunnen daarnaast nu al gebruik maken van de «handleiding kwaliteit vvto» die ontwikkeld is door het Europees Platform.¹⁴ De handleiding is gebaseerd op de Landelijke Standaard vvto met daarin alle kwaliteitseisen voor een goede vvto-school. De SLO ontwikkelt momenteel een handreiking van de vaardigheden die een leraar zou moeten hebben om vvto aan te bieden.¹⁵ Scholen kunnen via bijvoorbeeld CLIL-trainingen (*content and language integrated learning*) de vaardigheden verder verbeteren. Daarover kunnen ze onder andere bij het Europees Platform verdere informatie opvragen.¹⁶

Dezelfde leden vragen voorts of de regering het wenselijk vindt om aandacht te besteden aan het niveau van leraren.

De regering vindt het belangrijk dat er aandacht is voor de bekwaamheid van leraren. Via het Europees Platform besteedt het Ministerie van OCW veel aandacht aan het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs in vreemde talen. Zo wordt bijvoorbeeld via het Europees Platform subsidie beschikbaar gesteld voor het bijscholen van docenten. Wanneer scholen de keuze maken om een deel van hun onderwijstijd in een vreemde taal aan te bieden moeten zij ook bereid zijn om de benodigde investeringen in de professionalisering van hun leraren op dit gebied te doen. In het voortgezet onderwijs hebben scholen de verantwoordelijkheid voor kwaliteitsborging zelf genomen. De tweetalige scholen hebben een standaard voor de inrichting en randvoorwaarden voor goed tweetalig onderwijs opgesteld. Daarbij hoort ook een standaard met voorwaarden voor de docent. Momenteel wordt ook gezien of er een standaard kan worden ontwikkeld voor tweetalige lerarenopleidingen. De eerste stappen daartoe zijn in het primair onderwijs ook gezet onder begeleiding van het Europees Platform. Dan gaat het bijvoorbeeld om de landelijke standaard vvto, kwaliteitskeurmerken voor vvto en de vereniging van een aantal lerarenopleiders in het netwerk pabo kenniscentra vvto.

Ook vragen de leden van de SP-fractie hoe leraren worden geschoold, hoeveel leraren er de afgelopen jaren zijn geschoold en hoeveel leraren de regering voornemens is te gaan scholen. De leden van de D66-fractie hebben een soortgelijke vraag gesteld welke mogelijkheden scholen hebben om het niveau van bekwaamheid van leraren te verhogen en of zij daarvoor de lerarenbeurs kunnen gebruiken.

Scholen zijn vrij in hun keuze tot nascholing en mogen daarin ook bepalen welke opleidingen zij daarbij kiezen, daarop wordt vanuit de overheid niet gestuurd. Het wordt niet landelijk geregistreerd welke opleidingen daarin gevolgd worden en om hoeveel leraren dat gaat.

De lerarenbeurs is bedoeld voor het volgen van een bachelorstudie, masterstudie of een premaster- of schakeltraject. Als een leraar bijvoorbeeld de opleiding Duits gaat volgen, dan is het mogelijk de lerarenbeurs hiervoor aan te wenden.

Wat zijn de financiële mogelijkheden om deze scholing te geven en moeten de scholen dit uit de lumpsum betalen, zo vragen de genoemde leden.

Scholen moeten zelf de benodigde investeringen doen om ervoor te zorgen dat hun leraren in staat zijn om hun onderwijs deels in een vreemde taal aan te bieden. In de lumpsum is bekostiging voor

---

¹⁴ Idem.

¹⁵ Als ook een handreiking voor het aanbieden van Engels in groep 7 en 8 en tweetalig primair onderwijs.

¹⁶ Deze term wordt gebruikt voor een manier van onderwijs waarin het doceren van vakinhoud en van een vreemde taal tegelijkertijd gebeurt.

nascholing van leraren opgenomen. Daarnaast kunnen zij daarvoor subsidie aanvragen via het Europees Platform.

De leden van de CDA-fractie merken op dat het wetsvoorstel de scholen de mogelijkheid biedt om te kiezen welke moderne vreemde taal zij willen aanbieden. Deze leden vragen wel aan de regering waarom gekozen is voor Frans en niet bijvoorbeeld Spaans. Ook de leden van de D66-fractie vragen of overwogen is om onderwijstijd in het Spaans toe te laten. Er is om drie redenen bewust gekozen voor Engels, Duits en Frans. Ten eerste zijn dit de drie officiële werktalen van de Europese Unie. Ten tweede zijn dit de talen die gesproken worden in onze buurlanden en door onze voornaamste handelspartners. Ten derde is het Engels de *lingua franca* in de internationale samenleving. De vraag of ook andere talen keuzevakken en deelvoertalen in het primair onderwijs moeten worden, zal onderdeel zijn van de brede dialoog over de vernieuwing van het curriculum.

De leden van de ChristenUnie-fractie geven aan dat in de wetswijziging niet wordt ingegaan op de benodigde bevoegdheid van de leerkrachten die de lestijd in een vreemde taal gaan geven. Wordt onderwijs in een vreemde taal gegeven door de reguliere leerkracht en wordt het onderwijs in een vreemde taal een extra taak? Of gaat het hierbij om gekwalificeerde leraren of native speakers die extern worden aangetrokken, zo vragen deze leden.

Het is aan de school om de kwaliteit van het onderwijs te borgen en om bevoegde en bekwaame leraren in te zetten. De eerder beschreven instrumenten, zoals de «Landelijke Standaard vvto» en de handreikingen die de SLO ontwikkelt voor de vaardigheden die een leraar zou moeten hebben om vvto aan te bieden, kunnen scholen daarbij helpen. Als de leraren nog onvoldoende bekwaam zijn, zullen zij daartoe nageschoold moeten worden of zullen nieuwe leraren aangetrokken moeten worden. Het inzetten van *native speakers* kan daarbij goede mogelijkheden bieden, maar is niet verplicht.

De leden van de SGP-fractie vragen of de regering kan aangeven of zich in het kader van het experiment reeds scholen hebben gemeld die onderwijs in het Duits of Frans willen geven, dan wel hoeveel scholen bekend zijn die dit onderwijs binnen afzienbare tijd willen organiseren.

Binnen het experiment tweetalig primair onderwijs hebben alle deelnemende scholen en alle scholen die zich daarvoor hebben aangemeld de keuze voor het Engels gemaakt. In het proefproject 15% vvto hebben 12 scholen deelgenomen met de keuze voor de Engelse taal en 1 school met de Duitse taal. Er zijn op dit moment geen aantallen van scholen bekend, die de overstap naar 15% van de onderwijstijd in het Duits of Frans gaan maken. Enkele scholen in de grensregio's overwegen dit wel.

Zij vragen voorts waarom de regering de talen Duits en Frans opneemt indien niet op voorhand bekend is of hieraan behoefte is en gezien het feit dat in Nederland onderzoeken ten aanzien van deze talen ontbreken.

Er zijn nu ongeveer 100 scholen die vvto aanbieden in deze talen. Daarvan overwegen enkele scholen, met name in de grensregio's, op termijn ook over te stappen naar 15% van de onderwijstijd in de vreemde taal. Het gebrek aan onderzoek ten aanzien van Duits en Frans in Nederland vormt geen belemmering om deze talen mee te nemen in deze wetswijziging. De uitgevoerde onderzoeken gaan over het effect op vreemde taal ontwikkeling, onafhankelijk van de taal. Internationaal zijn er voor diverse talen dergelijke onderzoeken beschikbaar. Een aantal daarvan wordt bijvoorbeeld omschreven in de voorstudie tweetalig primair onderwijs.¹⁷ In het antwoord op de vragen van de leden van de CDA-fractie en de D66-fractie

---

¹⁷ Rijksuniversiteit Groningen en Universiteit Utrecht, *Voorstudie pilot tweetalig primair onderwijs*, Groningen: 2014. Te raadplegen via: www.europeesplatform.nl/tpo.

is het belang dat wordt gehecht aan de talen Duits en Frans toegelicht. De ruimte van deze wetswijziging geldt daarom ook voor het Duits en Frans.

3.2 Reikwijdte wetswijziging

De leden van de CDA-fractie vragen de regering aan te geven of voor het invoeren van 15% onderwijstijd in een moderne vreemde taal instemmings- of adviesrecht nodig is van de medezeggenschapsraad van de desbetreffende school.

Als scholen besluiten over te gaan op het invoeren van een vreemde deelvoertaal, betreft dat een wijziging in de onderwijskundige doelstellingen van de school. Gelet op artikel 10 van de Wet medezeggenschap op scholen heeft de medezeggenschapsraad daarom instemmingsrecht.

De genoemde leden hebben voorts zorgen over leerlingen die moeite hebben met het bijbenen van het niveau op school. Wat betekent het voor hen als zij ook nog eens een keer les in een vreemde taal krijgen? Internationaal onderzoek toont aan dat wanneer in de analyses gecorrigeerd wordt voor diverse externe factoren zoals cognitieve vaardigheden, het opleidingsniveau van ouders en sociaal economische status, leerlingen in tweetalige onderwijsprogramma's betere prestaties laten zien in vergelijking met leerlingen in reguliere programma's. Leerlingen die moeite hebben met het bijbenen van het niveau dienen extra ondersteund te worden door de school, dat geldt ook voor scholen die een deel van de onderwijstijd in een vreemde taal les krijgen.

Ook vragen de leden van de CDA-fractie of dit een extra punt van aandacht in de leerlingvolgsystemen en toezicht van de Inspectie op die scholen wordt. Ook vragen deze leden uit te leggen in hoeverre de regering de opbrengsten van de school monitort.

Het ligt voor de hand dat scholen die gebruik maken van de geboden ruimte ook het Engels, Duits of Frans zullen monitoren middels het leerlingvolgsysteem. Verplicht is dat echter niet. De onderwijsinspectie zal zich in eerste instantie richten op de ontwikkeling van het Nederlands. Tevens zal de inspectie toezien op de inzet van bevoegde en bekwame leraren en de behaalde opbrengsten. Het toezicht zal op dezelfde wijze plaatsvinden als op alle andere scholen. De inspectie gaat dus deze scholen op dezelfde wijze monitoren als alle andere scholen.

Kunnen er ook uitzonderingen voor individuele leerlingen worden gemaakt, zodat zij worden vrijgesteld van onderwijs in een andere taal, zo vragen deze leden.

Als blijkt dat een leerling het niveau op school niet zou kunnen bijbenen, dan dient de school passende maatregelen te treffen. Dat kan zijn in de vorm van extra ondersteuning. Scholen hebben de vrijheid om verschillende onderwijsactiviteiten aan leerlingen aan te bieden, waardoor leerlingen op bepaalde momenten passende alternatieve aangeboden kunnen krijgen en zolang het onderwijsaanbod alle kerndoelen dekt.

De genoemde leden vragen voorts of de extra onderwijstijd in het Engels, Duits of Frans niet ten koste gaat van kernvakken als taal en rekenen. De extra onderwijstijd in het Engels, Duits of Frans gaat niet ten koste van kernvakken als taal en rekenen. Dat geldt zowel voor de onderwijstijd als de kwaliteit. Het doel van deze wetswijziging is mogelijk te maken dat naast het geven van de vakken Engels, Duits en Frans ook andere vakken in deze talen mogen worden gegeven. Dat is conform het advies van de Onderwijsraad.¹⁸ Het wordt dus mogelijk om de taalles te integreren in

---

¹⁸ Onderwijsraad, *Vreemde talen in het onderwijs*, Den Haag: juni 2008.

reguliere vakken, zodat het leren van de vreemde taal geen extra onderwijstijd kost.

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen op welke manier goede beheersing van het Nederlands wordt geborgd.

Onderzoek bij het proefproject 15% vvto heeft aangetoond dat er geen negatieve effecten zijn op de moedertaalontwikkeling wanneer 15% van de onderwijstijd in een vreemde taal wordt aangeboden, terwijl de resultaten voor de vreemde taal positief waren.¹⁹ Verder dienen scholen nauwkeurig de ontwikkeling van de Nederlandse taal van hun leerlingen te waarborgen. Indien de leerlingen voor het Nederlands niet de gewenste persoonlijke leerwinst boeken, neemt de school maatregelen (bijvoorbeeld bijscholing) om het Nederlands van de leerlingen weer op een voldoende niveau te krijgen. De inspectie ziet daar bij alle scholen op toe.

Deze leden vragen voorts hoe wordt gemeten en verantwoord dat er maximaal 15% van de lestijd gegeven mag worden in een vreemde taal. Uitgangspunt van het wetsvoorstel is geen extra administratieve belasting van scholen wanneer zij een vreemde deelvoertaal invoeren. Scholen verantwoorden zich hierover in hun reguliere documenten, waarin zij ook hun onderwijstijd en activiteiten verantwoorden. De inspectie kan nadere informatie opvragen als er signalen zijn dat de kwaliteit van het onderwijs onvoldoende is of wanneer onvoldoende inzichtelijk kan worden gemaakt of de school binnen het maximumpercentage blijft.

De genoemde leden merken op dat de wetwijzigingen niet ingaan op het vervolgonderwijs van leerlingen die tweetalig primair onderwijs hebben gevolgd. Het kennisniveau van leerlingen met betrekking tot een tweede taal in het voortgezet onderwijs kan fors verschillen. Wat is de visie van de regering hierop, zo vragen de leden van de ChristenUnie-fractie.

De visie van de regering hierop is dat het primair en voortgezet onderwijs goed op elkaar moeten aansluiten en voortbouwen, ongeacht verschillen tussen scholen en aanbod van vreemde talen. De instroom in het voortgezet onderwijs op verschillende niveaus van beheersing van vreemde talen is een van de knelpunten die zijn gesignaleerd in het plan van aanpak Engels dat de Tweede Kamer in juli 2013 heeft ontvangen.²⁰ Uitstroom naar tweetalig voortgezet onderwijs is een goed passende stap voor leerlingen die 15% van de onderwijstijd op de basisschool in het Engels hebben gehad. Wanneer zij naar een reguliere middelbare school gaan, moet de aansluiting ook goed zijn.

Ten behoeve van verbetering van de aansluiting tussen het primair en voortgezet onderwijs, is de SLO gevraagd om richtinggevende beschrijvingen te maken van de resultaten die in het primair onderwijs bereikt kunnen worden met Engels in groep 7 en 8, vvto en tweetalig primair onderwijs. Dat gebeurt in nauw overleg met experts uit het voortgezet onderwijs. Het is voor scholen die 15% van de onderwijstijd in een vreemde taal gaan aanbieden van belang om contact te hebben met de middelbare scholen waar hun leerlingen naartoe uitstromen. Scholen kunnen in het onderwijskundig rapport de prestaties van leerlingen met betrekking tot de extra taal te vermelden.

4. Uitwerking bij algemene maatregel van bestuur

De leden van de D66-fractie vragen of bij hogere percentage sprake is van negatieve effecten op de opbouw van de kennis van het Nederlands.

Dit wordt momenteel onderzocht in de pilot tweetalig primair onderwijs. Een hoger percentage van de onderwijstijd aanbieden in de vreemde taal blijkt uit internationaal onderzoek geen negatieve effecten te hebben op

¹⁹ Rijksuniversiteit Groningen en Universiteit Utrecht, *Eindverslag Foreign Languages in Primary School Project*, Groningen: 2012.

²⁰ *Kamerstukken II 2012/13*, 31 293, nr. 179.

de moedertaalontwikkeling en een positief effect te hebben op de vreemde taalontwikkeling.²¹ Pas nadat de resultaten van de pilot tweetalig primair onderwijs eind 2019 bekend zijn, wordt bezien of de grens van 15% bijgesteld dient te worden.

Deze leden vragen voorts of het mogelijk is voor scholen om meer dan 15% van de onderwijstijd in het Engels, Duits of Frans te geven, indien daarmee de kwaliteit en opbrengsten op orde zijn. Alleen scholen die deelnemen aan de pilot tweetalig primair onderwijs mogen maximaal 50% van de onderwijstijd in de vreemde taal aanbieden. In deze pilot wordt momenteel onderzocht wat de effecten daarvan zijn en wat nodig is om een groter percentage van de onderwijstijd in een vreemde taal aan te bieden, zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteit en opbrengsten van het onderwijs.

De leden van de SGP-fractie vragen waarom de regering een ongeclausuleerde grondslag biedt om onderwijs in een vreemde taal te geven in relatie tot de hoofdregel dat Nederlands de voertaal in het onderwijs is. Voorstel is om bij algemene maatregel van bestuur een nadere invulling te geven aan het percentage van de onderwijstijd dat per schooljaar in de Engelse, Duitse of Franse taal kan worden gegeven. Voor deze constructie is gekozen, omdat deze toekomstbestendig is. In de toekomst kan het gewenst zijn om het percentage aan te passen, gelet op de pilot die momenteel naar tweetalig primair onderwijs loopt. Hierop kan beter worden ingespeeld met een wijziging van een algemene maatregel van bestuur.

Dezelfde leden vragen verder waarom niet tenminste een maximumpercentage voor het gebruik van vreemde talen in het wetsvoorstel wordt opgenomen.

Het percentage wordt bij algemene maatregel van bestuur vastgesteld. Andere maximumpercentages dan de voorgenomen 15% zijn nu niet aan de orde, omdat de effecten daarvan in Nederland eerst worden onderzocht in de pilot tweetalig primair onderwijs, waarbij 30 tot 50% van de onderwijstijd in een vreemde taal wordt aangeboden.

De voornoemde leden vragen voorts waarom de regering een percentage als maatstaf gekozen heeft voor het onderwijs dat gegeven mag worden in de eerder genoemde drie talen.

De keuze voor een percentage maakt dat scholen vrij zijn om te bepalen welke onderdelen of categorieën onderwijsactiviteiten zij daarvoor geschikt en niet geschikt achten. Dat biedt elke school de flexibiliteit om naar eigen behoefte invulling te geven aan het gebruik van een deelvoertaal in hun onderwijs. Scholen kunnen er zelf voor kiezen om gebruik te maken van de gegeven vrijheid om onderwijstijd in een andere taal aan te bieden en het onderwijs daartoe in te richten. Scholen zijn zelf verantwoordelijk om de kwaliteit van hun onderwijs te borgen.

De leden van de SGP-fractie vragen bovendien – uitgaande van de voorgestelde formulering – waarom niet expliciet de koppeling gelegd wordt met het op basis van de WPO²² en WEC²³ verplichte minimumaantal uren onderwijs.

Een koppeling aan het verplichte minimumaantal uren onderwijs wordt niet gemaakt, omdat het aantal aangeboden lessen per school per leerjaar kan verschillen. Een maximumpercentage voorziet in de flexibi-

²¹ Rijksuniversiteit Groningen en Universiteit Utrecht, *Voorstudie pilot tweetalig primair onderwijs*, Groningen: 2014. Te raadplegen via: www.europeesplatform.nl/tpo.

²² WPO: Wet op het primair onderwijs.

²³ WEC: Wet op de expertisecentra.

liteit voor scholen om naar eigen behoefte invulling te geven aan het gebruik van een deelvoertaal in hun onderwijs. Het voorgenomen maximumpercentage is 15% per schooljaar en wordt bij algemene maatregel van bestuur vastgesteld.

5. Internetconsultatie

De leden van de VVD-fractie lezen, in reactie op opmerkingen bij de internetconsultatie, dat in het plan van aanpak voor Engels op de basisschool van juli 2013²⁴ een aantal maatregelen is aangekondigd inzake de bekwaamheidseisen van leraren. Gelden deze maatregelen ook voor Duits en Frans en zo nee, waarom niet?

Scholen kunnen naast de beschikbare budgetten voor scholing in de lumpsum ook subsidie aanvragen voor de nascholing van hun leraren voor het Duits en Frans. De overige maatregelen uit het plan van aanpak Engels op de basisschool gelden niet voor het Duits en Frans. Het Engels is een verplicht vak en scholen worden ondersteund bij het vormgeven van dat vak. Het is de enige verplichte vreemde taal en tevens veruit de grootste moderne vreemde taal in het primair onderwijs. Duits en Frans zijn keuzevakken, waaraan ruimte wordt geboden binnen de onderwijstijd. Scholen geven daar naar eigen inzicht invulling aan. Zij kunnen daarbij gebruik maken van de handreikingen die voor het Engels worden ontwikkeld en daarmee richtinggevend kunnen zijn voor het Duits en Frans.

Voorts vragen deze leden naar specifieke bij- en nascholing voor leraren ten aanzien van deze talen en het onderwijs daarin. Zou het lopen stages, volgen van bijscholing e.d. op dit punt onderdeel kunnen worden van bijvoorbeeld het lerarenregister, zo vragen deze leden.

Via het Europees Platform kunnen scholen informatie opvragen over nascholings- en uitwisselingsmogelijkheden voor alle drie de talen. Het Goethe Instituut en Alliance Française bieden, bijvoorbeeld nascholing voor Duits en Frans. Het wetsvoorstel voor het verplichte lerarenregister bevindt zich in de ontwerpfase. Het staat nog niet vast staat hoe de herregistratiecriteria zullen worden ingevuld.

6. Financiële gevolgen

De leden van de VVD-fractie merken op dat het afhangt van het materiaal waar een school wel of niet over beschikt of scholen financiële gevolgen ondervinden. Kan de regering aangeven welke materialen er zoal beschikbaar zijn waar scholen gebruik van kunnen maken zonder meteen hoge kosten te maken.

Er zijn diverse materialen, vaak gratis en online, beschikbaar, zoals dat voor alle vakken geldt. Het Europees Platform biedt bijvoorbeeld een overzicht van beschikbare materialen op haar website (gratis en betaald).²⁵ Daarnaast is er bij het Europees Platform subsidie aan te vragen voor bekostiging van materialen, bovenop de lumpsumbekostiging voor de aanschaf van leermiddelen.

De Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
S. Dekker

²⁴ Kamerstukken II 2012/13, 31 293, nr. 179.

²⁵ Te raadplegen via: www.europeesplatform.nl/vvto/vvto-engels/vvto-engels-lesmateriaal/.